

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ

Azərbaycan Respublikasının
Təhsil Nazirliyinin

F-370 nömrəli *13 08* 2020-ci il

tarixli qərarı ilə təsdiq edilmişdir.

**BAKALAVRIAT SƏVİYYƏSİNİN (ƏSAS (BAZA) ALİ TİBB TƏHSİLİNİN)
İXTİSAS ÜZRƏ**

TƏHSİL PROQRAMI

İxtisasın (proqramın) şifri və adı: 050637– Şəhərsalma

BAKİ – 2020

BAKALAVRIAT SƏVIYYƏSİNİN 050637– “ŞƏHƏRSALMA” İXTİSAS ÜZRƏ TƏHSİL PROQRAMI

1. Ümumi müddəalar

1.1. Bakalavriat səviyyəsinin 050637– Şəhərsalma ixtisası üzrə Təhsil Proqramı (bundan sonra ixtisas üzrə Təhsil Proqramı) “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarlarına, eləcə də “Ali təhsilin bakalavriat səviyyəsi üzrə ixtisasların (proqramların) Təsnifatı”na uyğun hazırlanmışdır.

1.2. Təhsil Proqramının məqsədləri aşağıdakılardır:

- İxtisas üzrə məzunun kompetensiyalarını, ixtisasın çərçivəsini, fənlər üzrə təlim və öyrənmə metodlarını, qiymətləndirmə üsullarını, təlim nəticələrini, kadr hazırlığı aparmaq üçün infrastruktura və kadr potensialına olan tələbləri, tələbənin təcrübə keçmə, işə düzəlmə və təhsilini artırma imkanlarını müəyyənləşdirir;

- Tələbələrə və işəgötürənləri məzunların əldə etdiyi bilik və bacarıqlar, eləcə də təlim nəticələri bərədə məlumatlandırmaq;

- Təhsil Proqramı üzrə kadr hazırlığının bu proqrama uyğunluğunun qiymətləndirilməsi zamanı bu prosesə cəlb olunan ekspertləri məlumatlandırmaq.

1.3. Təhsil Proqramı tabeliyindən, mülkiyyət növündən və təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən və həmin ixtisas üzrə bakalavr hazırlığını həyata keçirən bütün ali təhsil müəssisələri üçün məcburidir.

1.4. Tələbənin 5 (beş) günlük iş rejimində həftəlik auditoriya və auditoriyadankənar ümumi yükünün həcmi 45 saatdır (xüsusi təyinatlı ali təhsil müəssisələri istisna olmaqla). Həftəlik auditoriya saatlarının həcmi ümumi həftəlik yükün 50 %-dən çox olmamalıdır.

2. Məzunun kompetensiyaları

2.1. *Təhsil Proqramının sonunda məzun aşağıdakı ümumi kompetensiyalara yiyələnəməlidir:*

- İxtisası üzrə Azərbaycan dilində şifahi və yazılı kommunikasiya bacarıqlarına;
- İxtisası üzrə ən azı bir xarici dildə kommunikasiya bacarıqlarına;
- Azərbaycan dövlətçiliyinin tarixi, hüquqi, siyasi, mədəni, ideoloji əsasları və müasir dünyadakı yeri və roluna dair sistemli və hərtərəfli biliklərə, milli dövlətimizin perspektiv inkişafını proqnozlaşdırma qabiliyyətlərinə;

- Milli dövlətimizin qarşılaşdığı təhdidləri və çağırışları müəyyən etmə bacarıqlarına;

- İş yerində informasiya texnologiyalarından istifadə etmək qabiliyyətinə;

- Komandada iş, problemin həllinə ortaq yanaşmaya nail olmaq qabiliyyətinə;

- Yeni şəraitə uyğunlaşmaq, təşəbbüs irəli sürmək qabiliyyətinə və uğur qazanmaq iradəsinə;

- Məsələlərin həlli üçün əlavə məlumat resurslarını müəyyən etmək və seçə bilmək qabiliyyətinə;

- Peşəkar məqsədlər üçün müvafiq məlumatı təhlil etmək, ümumiləşdirmək və tətbiq etmək bacarıqlarına;

- Peşəkar fəaliyyətini planlaşdırmaq və təşkil etmək, gələcək təhsilini və mövcud bacarıqlarını təkmilləşdirilmək, vaxtı idarə etmək və tapşırıqları vaxtında tamamlamaq qabiliyyətinə;

- Fəaliyyətində sosial və ekoloji məsuliyyətə, eləcə də vətəndaş şüuru və etik yanaşmaya, həmçinin keyfiyyətə üstünlük vermək bacarığına;

- Bilik və bacarıqlarını inkişaf etdirmək məqsədilə vəziyyəti və özünü yenidən qiymətləndirmək və özünütənqid bacarığına.

- elmi inkişaf və dəyişən sosial təcrübə şəraitində toplanmış təcrübənin yenidən qiymətləndirilməsini, imkanlarının təhlilini, müasir informativ tədris texnologiyasından istifadə etməklə yeni biliklərə yiyələnmək bacarığına;

- konkret proseslər üçün ehtimal modelləri və düzəldilmiş model daxilində lazımı hesabatlar aparmaq təcrübəsinə malik olmaq bacarığına;

- öz peşə fəaliyyətinin xarakteri və növünün dəyişməsinə, fənlərarası layihələr üzərində işləməyə metodik və psixoloji cəhətdən hazır olmaq bacarığına;

1.2. *Təhsil Proqramının sonunda məzun aşağıdakı peşə kompetensiyalarına yiyələnməlidir:*

- incəsənət tarixini, Azərbaycanın qədim dövr və orta əsr memarlıq tarixini, dünya memarlığını və müasir dövr memarlıq tikililəri və onların tipologiyası haqqında məlumatları bilmək; parlaq şəxsiyyətlərin yaradıcılıq istiqamətlərini müqayisə və təhlil etmək, qədim dövrdən müasir dövrə qədər ümumdünya əhəmiyyətli nümunələr haqqında bilgileri əldə etmək; incəsənət və memarlıq tarixinin dövrü, üslub xüsusiyyətləri, tanınmış memarlar və incəsənət xadimləri, onların yaradıcılıq nümunələri haqqında biliklərə; milli dəyərlərin müasir dövrün inkişafındakı rolu, Azərbaycan memarlığının inkişafını əks etdirən fərqli memarlıq məktəbləri haqqında nəzəri biliklərə yiyələnmək;

- Şəhər mühitinin layihələndirilməsi, memarlıq layihələndirilməsinin prinsiplərini, şəhər nəqliyyat sistemlərinin həllini bilmək;

- yaradıcılıq fəaliyyətinin tətbiq edildiyi şəhər mühitinin layihələndirilməsinin texnoloji proseslərini bilmək və idarə etmək;

- müasir şəhərsalma layihələndirilməsi və memarlıq-layihə prosesləri ilə əlaqədar proqramların təminatından istifadə etmək; layihə proseslərinin yerinə yetirilməsi, tətbiqi məsələlərin həllində kompüter texnologiyalarından istifadə etməyi bacarmaq; proqramlaşdırma və müasir şəhərsalma modelləşdirilməsi və layihələndirilməsi ilə əlaqədar AUTOCAD, ArchiCAD, Revit, Fotoshop proqramlarını mənimsəmək, kompüter qrafiki vasitələrindən istifadə etməyi bacarmaq;

- işıq, rəng, insolyasiya, klimatologiya və s. təbii-fiziki amillərin memarlıq - şəhərsalma, landşaft və mühit dizaynı ilə əlaqəli problemlərini təhlil etməyi bacarmaq;

- şəhərsalmada mühəndis – kommunikasiya sistemlərinin tətbiqi xüsusiyyətlərini və şəhər mühitinin ekologiyasını öyrənmək və müasir layihələndirməyə kompleks bilikləri tətbiq etməyi bacarmaq;

- müasir şəhərsalma layihələndirilməsi və reallaşdırılması, şəhərlərdə tarixi ərazilərin qorunması, şəhər ərazilərinin mühəndis hazırlığı və abadlaşdırılmasının nəzəri əsaslarının tədqiqi, təkmilləşdirilməsi yollarını bilmək;

- şəhərsalma layihələndirilməsi prosesində layihə-smeta sənədlərinin işlənilib hazırlanması, statistik və şəhər kadastrına aid məlumatlardan istifadə etməyi bacarmaq, elm və texnikanın nailiyyətlərindən, regional xüsusiyyətlərdən, Azərbaycanın və xarici ölkələrin qabaqcıl təcrübəsindən istifadə etməklə, şəhərin layihələndirilməsi işlərini təhlil etmək və nəticələri ümumiləşdirmək.

- layihə və istehsal müəssisələrində elmi-tədqiqatın aparılması, layihə-axtarış fəaliyyətinin nəticələrini təhlil etmək; layihələrin idarə olunmasını mənimsəmək;

- şəhərsalma sahələrində texnoloji proseslərin texniki təminatında iştirak edən şəhərsalma ixtisası üzrə ərazi-coğrafi informasiyanın sistemlərinin müasir üsullarından istifadə etmək;

- memarlıq-şəhərsalma mühitinin, bütövlükdə şəhər və s. məskənlərin ekosistemdə yeri, əlaqəli təsirləri və tənzimlənməsinin nəzəri biliklərini təhlil və tətbiq etməyi bacarmaq;
- memarlıq obyektlərinin memarlıq - tipoloji, sosial - psixoloji, milli kulturoloji əlamətlərini fərqləndirmək;
- peşə funksiyalarının yerinə yetirilməsi ilə bağlı məqsədin qoyuluşu və məsələnin formalaşdırılmasını bacarmaq, onların həlli üçün mənimsədiyi elmlərin analitik və tətbiqi üsullarından istifadə etməyi bilmək;
- kollektivlə uyğunlaşmağa və işləməyə hazır olmaq, idarəetmə üsulları ilə tanış olmaq, icraçıların işini təşkil etməyi bacarmaq, müxtəlif fikirlərin mövcud olduğu şəraitdə idarəetmə məsələsini qəbul etmək üçün təhlil aparıb, düzgün qərar qəbul etməyi bacarmaq; texniki, maliyyə və insani amilləri nəzərə almaqla istehsalat münasibətləri və layihələrin idarə olunmasının hüquqi əsaslarının tətbiqi üçün zəruri biliklərə malik olmaq;
- Şəhərsalma nəzəriyyəsinin müasir cərəyanlarını mənimsəmək;
- şəhərsalma layihələndirməsi, tikintisi və istismarı zamanı geoloji, texnoloji və ekoloji üsullarından istifadə etməyi bacarmaq;
- fəvqəladə hallar, onların baş vermə səbəbləri, fəvqəladə hallarda mülki müdafiənin rolu və vəzifələri, fəvqəladə hadisələrin xəbərdar edilməsinin növləri və vasitələri, fəvqəladə hallarda əhalinin mühafizəsinin prinsipləri və üsulları, fəvqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması yollarını bilmək; ehtimal olunan təhlükələr barədə əhalinin xəbərdar olunmasını təşkil etmək; əhalinin fəvqəladə hallarla mübarizəyə və mühafizəyə hazırlamaq; fəvqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması işlərinin təşkil etmək;
- ixtisas hazırlığına uyğun texnika sahələrinin əsas elmi-texniki problemlərini və inkişaf perspektivlərini və onların qonşu sahələrlə əlaqəsini bilmək, onları konkret məsələlərin həllində tətbiq etmək;
- əsas obyektlər və konkret ixtisas hazırlığı sahələri ilə bağlı prosesləri bilmək, onların nəzəri tədqiqatlarının üsullarından istifadə etmək;
- təbiət elmlərinin əlaqəli şəkildə müxtəlif sahələr üçün xüsusiyyətlərini araşdırmaq və qiymətləndirmək;
- müasir tədqiqatların nəticəsində elm, texnika və idarəetmə məsələlərini həll etmək.
- tədqiqatın mövzusunə uyğun olaraq ölkə və xarici təcrübələri, eyni zamanda elmi-texniki məlumatları təhlil etmək;
- Şəhərsalma sahəsində xarici ölkə mütəxəssisləri tərəfindən yerinə yetirilmiş layihələri təhlil və ekspertiza etmək.

3. Təhsil Proqramının strukturu

3.1. Təhsil Proqramı 240 (4 il) AKTS kreditindən ibarət olmalıdır. Kreditlər aşağıdakı şəkildə bölüşdürülür:

Cədvəl 1

Fənlərin sayı	Fənnin adı	AKTS krediti
Ümumi fənlər		
1	Azərbaycan tarixi <i>Bu fənn Azərbaycanın müasir dövlətçilik ənənələrinin yaranması, formalaşması və inkişafını öyrənir, müasir Azərbaycan dövlətçiliyinin formalaşmasında siyasi, ideoloji, iqtisadi, mədəni amillərin rolu təhlil və</i>	5

	<i>tədqiq edilir. Müasir dünyada Azərbaycan dövlətinin yeri və rolu sistemli təhlil edilir.</i>	
2	Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya <i>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə Azərbaycan dilində təqdimat etmək, nətiqlik, akademik və işgüzar yazı bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</i>	4
3	Xarici dildə işgüzar və akademik kommunikasiya <i>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə ixtisası üzrə xarici dillərdən birində təqdimat etmək, nətiqlik, akademik və işgüzar yazı, şifahi və yazılı bacarıqların aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</i>	15
Seçmə fənlər (Seçmə fənlər ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilir. İxtisasın spesifikasiyasından asılı olaraq seçmə fənlərə əlavələr edilə bilər.)		
4	Fəlsəfə	3
	Sosiologiya	
	Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və hüququn əsasları	
	Məntiq	
	Etika və estetika	
5	Multikulturalizmə giriş	3
	İnformasiya texnologiyaları (ixtisas üzrə)	
	İnformasiyanın idarə edilməsi	
	Sahibkarlığın əsasları və biznesə giriş	
	Politologiya	
İxtisas fənləri		
6	Layihələndirmənin əsasları <i>Bu fənn çərçivəsində tələbələr seçdiyi ixtisasın əsas xüsusiyyətlərinin metodikasını və bədii kompozisiya xüsusiyyətlərini - kompozisiyanın əsas element və növləri, miqyas, metrik və ritmik qanunauyğunluqlar, simmetriya-assimetriya, rəng və faktura, tənəsüblük, miqyas və modul nisbətləri və s. bilməlidir. Tələbələrə vizual qavramanın qanunauyğunluqları, şəhərsalma məkanının yaradılmasının forma və metodlarının düzgün seçimi, şəhərsalma obyektinin qurulmasının əsas prinsiplərinin həllinin, müəllif fikrinin təsviri üçün müxtəlif texniki vasitələrdən istifadə etmək bacarığının qavranılması tədris edilir.</i>	8
7	Təsviri incəsənət (rəsm, rəngkarlıq) <i>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə rəsm və rəngkarlıq vərdişləri tədris edilir.</i>	5
8	İncəsənət tarixi <i>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə dünya və Azərbaycan incəsənətinin formalaşma və inkişaf tarixi tədris edilir.</i>	3
9	Memarlıq tarixi <i>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə qədim, erkən orta əsrlər və müasir dövrdə dünya və Azərbaycan memarlığının və dünya ölkələrinin şəhərsalma tarixinin formalaşmasının və inkişafının əsas inkişaf mərhələləri tədris edilir.</i>	11
10	Ali riyaziyyat <i>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə riyazi qayda və qanunları tətbiq etməyi, mövcud olan riyazi üsullardan istifadə etməyi və nəticələrin işlənməsi üçün riyazi metodları tətbiq etməyi, mexanika və təbiət elmlərindən sadə sistem</i>	6

	<i>ve proseslərdə riyazi modellərdən istifadə etməyi, eksperimental nəticələrin işlənilib hazırlanmasında əsas üsullardan istifadə etməyi, riyaziyyatın əsas tənliklərinin analitik və ədədi həllərini öyrədilməsinə diqqət edilməlidir.</i>	
11	<p>Rəqəmsal modelləşdirilmə <i>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə müasir kompüter texnologiyalarından istifadə edərək, şəhərsalma ixtisası üçün mühüm olan AutoCAD, REVIT qrafik proqramların prinsiplərinin əsas anlayışları, layihələrin nəzərdə tutulan kompüter proqramında tələb olunan standartlarla və dizaynla hazırlanması, kompüter layihələndirilməsinə dair panellərin və əmrlərin metodikası tədris edilir.</i></p>	4
12	<p>Şəhərsalma nəzəriyyəsi <i>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə memarlıq və şəhərsalma ideyalarının inkişafının geniş tarixi panoramasına əsaslanan şəhərsalma dünyagörüşünün formalaşdırılması, şəhərsalma və memarlıq sahəsində peşəkar biliklərin əldə olunması, şəhər iqtisadiyyatında idarəetmə fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar şəhərsalma və memarlığın müasir və perspektiv problemləri tədris edilir. Tələbəyə şəhərsalma fəaliyyətinin obyekt və subyekt, şəhərsalma sistemlərinin yaranma xüsusiyyətləri, onların quruluşu və yaranması, şəhərin və onun ayrı-ayrı elementlərinin funksional planlaşdırma quruluşunu fərqləndirmək; yaşayış məntəqələrinin formalaşmasına sosial-iqtisadi, tarixi və iqlim amillərinin təsirinin qavramaq; şəhərsalma təhlilinin ilkin metodlarına sahib olmaq bacarığı öyrədilir.</i></p>	6
13	<p>Mühəndis geodeziyası <i>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə mühəndis qurğularının axtarışı və layihələndirilməsi, tikintisi və istismarı prosesində zəruri olan ölçmələrdən məlumat verilir. Şəhərsalma prosesində, abidələrin fotoqrammetrik ölçmələrində, bina və qurğuların üçölçülü vəziyyətinin təyin olunmasında (restavratsiya, rekonstruksiya) geniş tətbiq edilir.</i></p>	5
14	<p>Memarlıq layihələndirilməsi <i>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə yaşayış və ictimai binaların layihələndirilməsinin əsas xüsusiyyətləri, o cümlədən binaların funksional təyinatına uyğun olaraq həcmi-planlaşdırılma sxemlərinin işlənilməsi; onların şəhərsalma vəziyyəti təhlil edilməklə şəhər strukturunda yerləşdirilməsi; binaların mərtəbəliliyindən asılı olaraq konstruktiv sxemin seçilməsi; ictimai təyinatlı binalarda insolyasiyanın və havalandırılmanın təmin olunması və yerləşmələrin düzgün cəhətləndirilməsi tədris edilir.</i></p>	7
15	<p>Ərazi coğrafi informasiya sistemləri <i>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə məkan planlamasına malik olan proseslər və hadisələr haqqında məlumatların toplanması, saxlanması, analizi və təqdimatı sahəsindəki nailiyyətləri realizə etməyi öyrədir. Kursun əsas məzmununu verilənlərlə beş məsələni - giriş, manipulyasiya, idarə, sorğu və analiz, vizuallaşdırmanı yerinə yetirmək təşkil edir. Bunların vasitəsi ilə məskunlaşma sistemlərinin, yaşayış, istehsalat, rekreasiya, qorunan təbii ərazilərin, nəqliyyat və mühəndis infrastrukturunun layihələndirmə xüsusiyyətləri, rayon planlaşdırılmasının müasir vəziyyəti, məskunlaşma sistemləri ərazilərinin resursları və onların səmərəli istifadəsi məsələlərini daha operativ və optimal şəkildə həll etmək olur. Bu fənnin öyrənilməsi – tələbələrə müasir şəraitdə şəhər layihələndirilməsində texniki vasitələrdən,</i></p>	5

	<i>proqram təminatından, məlumat bazasından, informasiya mübadiləsi kanallarından istifadə etməyə geniş imkanlar yaradır.</i>	
16	<p>Memarlıq fizikası</p> <p><i>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə yaşayış, ictimai və sənaye binalarının təbii və süni işıqlandırılması, yaşayış məntəqələrində və binalarda insolyasiya və səs küylə-mübarizə məsələləri tədris edilir.</i></p>	4
17	<p>Şəhərsalma layihələndirilməsi</p> <p><i>fənninin məqsədi – tələbəri şəhərsalma layihələndirilməsində kompozisiya anlayışları və metodları ilə tanış etməkdir. Fənnin tədrisi zamanı tələbələr aşağıdakıları öyrənir: üçölçülü məkan kompozisiya-larının mürəkkəb morfolojiyasının vizualizasiyası üçün rəsm çəkmə və modelləşdirmə bacarıqlarını əldə etmək və təkmilləşdirmək; abstrak-siyanın lazımı səviyyələrini müxtəlif miqyaslarda müəyyən etmək (skalar iyerarxiya); şəhər məkanın layihələndirilməsi zamanı məkan iyerarxiyası anlayışını dəqiq başa düşmək.</i></p> <p><i>Tələbəri kənd tipli qəsəbənin memarlıq layihələndirilməsinin elementar bacarıqları ilə tanış etmək, ərazi planlaşdırmasının konseptual əsasları ilə tanış etmək, onlarda ərazi inkişafının planlaşdırılmasının praktik əsaslarını formalaşdırmaq, onları şəhərsalma layihə fəaliyyətinin əsas bacarıqları ilə tanış etməkdir. İş prosesində şəhərsalma təhlili prosesinin formalaşdırılması metodlarını, şəhərsalma sənədlərinin hazırlanması ardıcılığını və ərazinin məskunlaşma təşkilinin planlaşdırma bacarıq-larını mənimsəmək vəzifələri qoyulur.</i></p> <p><i>Tələbəri kiçik şəhər planlaşdırmasının elementar bacarıqları ilə tanış etmək, sosial-tipoloji layihəqabağı tədqiqatların ayrı-ayrı metod və üsulları ilə (normativ əsasların, funksional və texnoloji aspektlərin layihə həllərinin layihə planlaşdırması və yaşayış rayonlarının və mikrorayon-ların tikintisi səviyyəsində öyrənilməsi, təbii və antropogen vəziyyətin çoxşaxəli qiymətləndirilməsi), yaşayış rayonlarının məkan təşkilinin yeni rəşional həllərinin axtarış metodları ilə (yaşayış rayonunun funksional və məkan quruluşunun işlənilib hazırlanması) tanış etmək, yaşayış yerlərinin planlaşdırma və tikintisinin elementar metodları, şəhərin tarixi məhəllələri və rayonlarının yenidən qurulma, yenilənməsi, şəhərin tarixi məhəllə və rayonlarının məkan təşkilinin yeni səmərəli üsullarının axtarış metodları ilə tanış etməkdir.</i></p>	53
18	<p>Mülki müdafiə</p> <p><i>Bu fənn çərçivəsində tələbələr fəvqəladə hallar, onların baş vermə səbəblərini, fəvqəladə hadisələrin xəbərdar edilməsinin növləri və vasitələrini, davranış qaydalarının əhaliyə çatdırılması üsulları və yollarını, fəvqəladə hallarda əhalinin mühafizəsinin prinsipləri və üsullarını, fəvqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması tədbirlərini, zədələnmə ocaqlarında qəza-xilasetmə və digər tərşirəsəlinməz işləri, fəvqəladə hallarda iqtisadiyyat obyektlərinin iş dayanıqlığının təmin edilməsi yolları və üsullarını, zədələnməmiş insanlara ilk tibbi yardımın göstərilməsinə aşılanmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</i></p>	3
	<p>Ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilən fənlər¹</p> <p><i>Burada olan fənlər hər bir ali təhsil müəssisəsi tərəfindən fərdi qaydada müəyyən edilir və həmin ixtisasın tədris planında əksini tapır.</i></p>	60

38	Təcrübə və buraxılış işi	30
----	---------------------------------	----

¹Bu fənlər professor-müəllim heyətinin təcrübəsi, tədqiqat infrastrukturunu, yerli və beynəlxalq iş imkanları nəzərə alınaraq ali təhsil müəssisəsi tərəfindən təklif edilir. Ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilən fənlər tələbələr üçün seçmə xarakteri daşımalı, eləcə də tələbələrin xarici mübadilə proqramlarında iştirakına şərait yaratmalıdır.

Cədvəl 2

İxtisas	Ümumi fənlər	İxtisas fənləri (o cümlədən Mülki müdafiə)	ATM tərəfindən müəyyən edilən fənlər	Təcrübə və buraxılış işi	Cəmi
050637 – Şəhərsalma	30	120	60	30	240

4. Tədris və öyrənmə

4.1. Tədris və öyrənmə mühiti elə təşkil olunmalıdır ki, tələbələr təhsil proqramında nəzərdə tutulan təlim nəticələrini əldə edə bilsinlər.

4.2. Tədris və öyrənmə metodları müvafiq sənədlərdə (məsələn, müəllimin sillabusunda və s.) təsvir edilməli və ictimaiyyətə (məsələn, universitetin veb sahifəsində, proqramın broşurlarında və s.) açıq olmalıdır.

4.3. Tədris və öyrənmə metodları innovativ təhsil təcrübələri nəzərə alınaraq davamlı şəkildə nəzərdən keçirilməli və təkmilləşdirilməlidir. Tədris və öyrənmə metodlarının müntəzəm şəkildə təkmilləşdirilməsi universitetin keyfiyyət təminatı sisteminin bir hissəsi olmalıdır.

4.4. Təlim prosesində fərqli tədris metodlarından istifadə edilməlidir. Bu metodlar tələbəyönümlü yanaşmanı və tələbələrin təlim prosesindəki fəal rol oynamasını təşviq etməlidir. İstifadə edilə biləcək tədris və öyrənmə metodlarına aşağıdakıları nümunə olaraq göstərmək olar:

- mühazirə, seminarlar, praktiki tapşırıqlar;
- təqdimatlar və müzakirələr, debatlar;
- müstəqil iş/araşdırma (məsələn, praktiki nümunələrlə iş);
- layihələr;
- problemlərə əsaslanan tədris;
- sahə işləri;
- hesabatlar;
- qrup qiymətləndirməsi;
- ekspert metodu;
- video və audio konfrans texnologiyaları;
- video və audio mühazirələr;
- distant təhsil;
- və s.

4.5. Təhsildə nəzəriyyə və praktiki təlim arasında tarazlıq gözlənilməlidir. Əsas diqqət əmək bazarının dəyişən ehtiyaclarına uyğun olaraq praktiki bacarıqların gücləndirilməsinə yetirilməlidir.

4.6. Təhsil proqramı tələbələrin müstəqilliyini dəstəkləməli və ömürboyu təlim konsepsiyasını inkişaf etdirməlidir. Təhsil prosesinin sonunda tələbə hər hansı istiqamətdə müstəqil işləyə bilməli və təhsilini ömürboyu davam etdirməyi bacarmalıdır.

5. Qiymətləndirmə

5.1. Qiymətləndirmə elə təşkil olunmalıdır ki, tələbələrin gözlənilən təlim nəticələrini əldə etmələri səmərəli şəkildə ölçülə bilinsin. Bu, əldə olunan irəliləyişi monitorinq etməyə, təhsil proqramlarının nəticələrinə hansı dərəcədə nail olunduğunu qiymətləndirməyə, eləcə də tələbələrlə fikir mübadiləsinə şərait yaratmağa və təhsil proqramlarının təkmilləşdirilməsi üçün ilkin şərtlərin formalaşdırılmasına yardım etməlidir.

5.2. Qiymətləndirmə üsulları müvafiq sənədlərdə (məsələn, fənn proqramında, sillabusda və s.) təsvir edilməli və hamı üçün açıq olmalıdır (məsələn, universitetin veb sahifəsində, proqramın broşurlarında və s.).

5.3. Qiymətləndirmə üsulları innovativ tədris təcrübələri nəzərə alınaraq davamlı şəkildə nəzərdən keçirilməli və təkmilləşdirilməlidir. Qiymətləndirmə üsullarının müntəzəm şəkildə yenilənməsi ali təhsil müəssisəsinin keyfiyyət təminatı sisteminin bir hissəsi olmalıdır.

5.4. Tədris prosesində fərqli qiymətləndirmə üsullarından istifadə edilməlidir. Bu üsullar tələbəyönümlü yanaşmanı və tələbələrin təlim prosesindəki fəal rol oynamasını təşviq etməlidir. İstifadə ediləcək qiymətləndirmə üsullarına nümunələr:

- yazılı tapşırıqlar;
- bilik və bacarıqlara dair testlər, kompüter əsaslı testlər;
- şifahi təqdimatlar;
- sorğular;
- açıq müzakirələr;
- praktika hesabatları, sahə işləri hesabatları;
- praktikada, laboratoriyada müşahidələrə əsasən bacarıqların qiymətləndirilməsi;
- layihə işlərinə dair hesabatlar;
- portfolionun qiymətləndirilməsi;
- frontal sorğu;
- sərğilər
- qrup şəklində və özünü qiymətləndirmə və s.

5.5. Təlim nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsində istifadə olunan üsullar aydın müəyyənləşdirilmiş meyarlara əsaslanmalıdır və təhsil müddətində tələbənin əldə etdiyi bilik, bacarıq və qabiliyyət səviyyəsini düzgün və etibarlı şəkildə müəyyən etməyə imkan verməlidir. Təlim nəticələrinin qiymətləndirilməsi zamanı müəllimlər şəffaflıq, qərəzsizlik, qarşılıqlı hörmət və humanistlik prinsiplərini rəhbər tutmalıdırlar.

5.6. Tələbələrə müəllimlərlə/qiymətləndiricilərlə təhsillərinin bütün aspektlərini, o cümlədən qiymətləndirmə prosesini müzakirə etmək imkanı verilməlidir. Ali təhsil müəssisəsi qiymətləndirmə prosesi, yaxud qiymətlə bağlı apelyasiya prosedurlarını müəyyən etməlidir.

5.7. Akademik etika təhsil prosesində önəmli yer tutur. Tələbələrə akademik dürüstlüyə riayət etmək, plagiarizm problemini anlamaq öyrədilir. Onlar intellektual əməyin əqli mülkiyyət hüquqları barəsində məlumatlandırılmalıdırlar.

6. Proqramın və hər bir fənnin təlim nəticələri

6.1. Təhsil proqramının təlim nəticələri, eləcə də hər bir fənnin təlim nəticələrinin müəyyənləşdirilməsi və hər bir fənnin sillabusunun hazırlanması ali təhsil müəssisəsinin/akademik heyətin səlahiyyətindədir.

6.2. Təlim nəticələri hər bir ali təhsil müəssisəsi tərəfindən Əlavə 1-dəki formaya uyğun olaraq müəyyənləşdirilir. Təlim nəticələri matrisində (Əlavə 2) fənlərlə təlim nəticələri arasındakı əlaqə əks olunmalıdır.

6.3. Təhsil Proqramının cəmiyyətin və əmək bazarının dəyişən ehtiyaclarına cavab verən nəzəri və praktiki məzmunu təmin etməsi məqsədilə fənlərin sillabusları müntəzəm şəkildə yenilənməlidir.

7. İnfrastruktur və kadr potensialı

7.1. Təhsil Proqramının tədris, öyrənmə və qiymətləndirmə prosesi ali təhsil müəssisəsinin aşağıdakı infrastruktura malik olmasını zəruri edir:

- "050637 – Şəhərsalma" ixtisasının təhsil proqramına müvafiq hazırlanmış tədris planında nəzərdə tutulan fənlər üzrə dərslərin aparılması, təcrübələrin keçirilməsi və elmi-tədqiqat işlərinin yerinə yetirilməsi üçün müvafiq İKT ilə təchiz olunmuş layihə, rəsm və rəngkarlıq studiyaları, maket emalatxanası, kompüter laboratoriyası, prototipləşdirmə stidiyası və s. ilə təmin olunmuş maddi-texniki bazası olmalıdır.

- Təhsilalanların ali təhsil müəssisəsinin lokal şəbəkəsinə, internetə, məlumat bazalarına, elektron kitabxanalarına, axtarış sistemlərinə çıxışı təmin edilməlidir.

7.2. Ali təhsil müəssisələrinin professor-müəllim heyəti, bir qayda olaraq, elmi dərəcəyə malik olur. Digər dövlət, yaxud özəl müəssisələrdən və ya digər müvafiq təşkilatlardan gələn yüksək ixtisaslı mütəxəssislər də tədrisə cəlb oluna bilərlər.

8. Təcrübə

8.1. Təcrübə tələbənin nəzəri biliklərinin praktikada tətbiqi, eləcə də peşə bacarıqlarının gücləndirilməsi baxımından önəmlidir.

8.2. Təcrübə özəl şirkətdə, dövlət müəssisəsində, tədqiqat laboratoriyasında (eləcə də universitet, AMEA, özəl yerli, yaxud beynəlxalq təşkilat və şirkətlər və s.) təşkil oluna bilər.

8.3. Təcrübədən öncə ali təhsil müəssisəsi və təcrübə təşkil olunacaq şirkət/müəssisə/laboratoriya müqavilə imzalanmalıdır. Eyni zamanda, tələbənin fərdi müraciəti əsasında onun ixtisasına uyğun digər şirkət/müəssisə/laboratoriyada, o cümlədən xaricdə təcrübə keçməsinə icazə verilir. Müqavilədə şərtlər, tələbələrin hüquq və öhdəlikləri və digər zəruri təfərrüatlar əks olunur.

8.4. Təcrübənin qiymətləndirilməsi universitet tərəfindən təyin olunmuş təcrübə rəhbərləri tərəfindən aparılır. Qiymətləndirmə prosesinə sahə üzrə mütəxəssis və elmi dərəcəsi olan professor-müəllim heyəti cəlb olunur. Təcrübənin qiymətləndirilməsi təcrübə təşkil olunan müəssisə tərəfindən verilən rəyə və tələbə tərəfindən hazırlanan təcrübə hesabatına görə aparılır. Burada tələbənin təcrübə zamanı davamiyyəti və hazırlanan hesabat üzrə bilikləri nəzərə alınır.

9. Buraxılış işi

9.1. Təhsil Proqramı buraxılış işi ilə tamamlanır.

9.2. Təhsil proqramında buraxılış işi nəzərdə tutulmadığı halda, onun kreditləri təcrübənin kreditlərinə əlavə olunur.

9.3. Buraxılış işinin qiymətləndirilməsi: Buraxılış işlərinin müdafiəsi "Azərbaycan Respublikası ali təhsil müəssisələri tələbələrinin bakalavr pilləsində dövlət attestasiyası haqqında Əsasnamə"yə uyğun yaradılmış komissiya tərəfindən təşkil edilir. Buraxılış işi DAK üzvlərinin səsvermə yolu ilə qiymətləndirilir.

10. Məşğulluq və ömürboyu təhsil

- 10.1. Təhsil Proqramın "050637 – Şəhərsalma" ixtisası üzrə məzunları şəhərsalma sahələrində, şəhər və rayon inzibati strukturlarında çəhərsalma mütəxəssisi və memar kimi işləyə bilər.
- 10.2. Ali təhsil müəssisəsi Təhsil Proqramının məzunlarının məşğulluğuna dair müntəzəm sorğular keçirməli, eləcə də vakant iş yerlərinə dair məlumatları öz veb sahifəsində yerləşdirməlidir.
- 10.3. Təhsil Proqramın "050637 – Şəhərsalma" ixtisası üzrə məzunları təhsillərini müvafiq sahə üzrə magistr proqramlarında davam etdirə bilər.
- 10.4. Təhsil müddətində əldə olunan bilik, bacarıq və yanaşmalar məzunların müstəqil şəkildə ömürboyu təhsil almaları üçün ilkin şərtləndir.

Razılaşdırılmışdır:

Azərbaycan Respublikasının Təhsil
Nazirliyinin Aparat rəhbərinin müavini,
Elm, ali və orta ixtisas təhsil şöbəsinin
müdiri

 Yaqub Piriye

" 17 " 07 2020-ci il

Texniki və texnoloji ixtisaslar qrupu
üzrə Dövlət Təhsil Proqramlarını
hazırlayan işçi qrupun sədri, prof.

 Mustafa Babanlı

" 16 " 07 2020-ci il

Təhsil Proqramı və fənlər üzrə təlim nəticələri

Ali təhsil müəssisəsi Təhsil Proqramı və hər fənn üzrə gözlənilən təlim nəticələrini müəyyən etməlidir. Aşağıdakı cədvəllərdə ən azı 6 təlim nəticəsi sadalanmalıdır (Təhsil Proqramı və hər fənn üzrə ayrılıqda)

Təhsil Proqramının təlim nəticələri (PTN)
PTN 1. İxtisası üzrə Azərbaycan dilində şifahi və yazılı kommunikasiya bacarıqlarına; İxtisası üzrə ən azı bir xarici dildə (ingilis dili daha məqsədəuyğundur) kommunikasiya bacarıqlarına;
PTN 2. Azərbaycan dövlətçiliyinin tarixi, hüquqi, siyasi, mədəni, ideoloji əsasları və müasir dünyadakı yeri və roluna dair sistemli və hərtərəfli biliklərə, milli dövlətimizin perspektiv inkişafını proqnozlaşdırma qabiliyyətlərinə; Milli dövlətimizin qarşılaşdığı təhdidləri və çağırışları müəyyən etmək bacarıqlarına;
PTN 3. İş yerində informasiya texnologiyalarından istifadə etmək qabiliyyətinə; Peşə fəaliyyətində təbiət elmlərinin əsas qanunlarından, riyazi metodlardan texniki obyektlərə əsas texniki -iqtisadi tələbləri formalaşdırmaq, üçölçülü həndəsi modellərin ierarxi strukturunu nəzərə almaqla və alınmış nəticələrin tətbiq olunma hədlərini qiymətləndirməklə tədqiq etmək, proqramlaşdırma və müasir memarlıq - dizayn modelləşdirilməsi və layihələndirilməsi ilə əlaqədar proqramları mənimsənil-ənməsi və tətbiqi, kompüter qrafiki vasitələrindən istifadə olunması, şəhərlərin və regionların şəhərsalma layihələndirməsi, tikintisi və istismarı zamanı geoloji, texnoloji, fotoqrammetrik və geodezik və ekoloji üsullardan istifadə etmək bacarıqlarına;
PTN 4. Rəsm və rəngkarlıq vərdişlərinə, incəsənət tarixini, Azərbaycan və dünya memarlıq və şəhərsalma tarixini, şəhərsalma planlaşmasını formalaşdıran bina və qurğuların tipologiyası haqqında məlumatları, tanınmış şəxsiyyətlərin yaradıcılığının istiqamətlərini, qədim dövrdən müasir dövrə qədər ümumdünya əhəmiyyətli nümunələr haqqında bilgiləri təhlil etmək bacarıqlarına;
PTN 5. Memarlıq layihələndirilməsinin əsasları, şəhərsalmada işıq, rəng, səs-küylə mübarizə tədbirlərini, klimatologiya və s. təbii -fiziki amillərin şəhərsalma, landsaft və mühit dizaynı ilə əlaqəli problemlərini həll etmək; layihə proseslərinin yerinə yetirmək, ərazi coğrafi informasiya sistemlərinin və müasir coğrafi informasiya texnologiyalarının (GIS) nəzəri əsaslarını təhlil etmək, tətbiqi məsələlərin həllində rəqəmsal modelləşdirəmə vərdişlərinə malik olmaq bacarıqlarına;
PTN 6. Şəhərsalmanın qanunauyğunluqları, şəhərin və digər yaşayış məntəqələrinin planlaşdırma vahidləri səviyyəsində memarlıq və şəhərsalma layihələndirilməsinin prinsipləri və üsulları haqqında biliklərə malik olmaq memarlıq abidələrinin layihə - qrafik cizgilərini hazırlamaq; şəhərsalma mühitində tarixi ərazilərin və həmin ərazilərdə yerləşən memarlıq abidələrinin mühafizəsinə çalışmaq, qoruq zonalarının sərhədlərini müəyyənləşdirmək, onların digər mühit obyektləriylə vəhdətini yaratmaq; memarlıq və şəhərsalma nümunələrinin bədii - estetik, forma-quruluş və memarlıq-kompozisiya baxımından təhlil etmək, sosial, iqtisadi, statistik, demoqrafik, regional, hüquqi və təbii amilləri nəzərə almaqla şəhərsalma sistemlərinin funksional zonalara bölünməsinin əsaslarını bilməli, şəhər ərazisi səviyyəsində ərazinin planlaşdırılması məsələlərini təhlil etmək; ehtimal olunan təhlükələr barədə əhalinin xəbərdar edilməsini, fəvqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması işlərinin təşkil etmək, əhalinin fəvqəladə hallarla mübarizəyə və mühafizəyə hazırlanmaq bacarığına;

Fənn üzrə təlim nəticələri (FTN)
<p>FTN 1. Azərbaycan tarixi. <i>Bu fənn Azərbaycanın müasir dövlətçilik ənənələrinin yaranması, formalaşması və inkişafını öyrənir, müasir Azərbaycan dövlətçiliyinin formalaşmasında siyasi, ideoloji, iqtisadi, mədəni amillərin rolu təhlil və tədqiq edilir. Müasir dünyada Azərbaycan dövlətinin yeri və rolu sistemli təhlil edilir.</i></p>
<p>FTN 2. Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya. <i>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə Azərbaycan dilində təqdimat etmək, nətiqlik, akademik və işgüzar yazı bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</i></p>
<p>FTN 3. İngilis dilində işgüzar və akademik kommunikasiya. <i>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə ixtisası üzrə ingilis dilində təqdimat etmək, nətiqlik, akademik və işgüzar yazı, şifahi və yazılı bacarıqların aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir. Bu fənnin tədrisində əsas diqqət tələbələrin ümumi ingilis dili biliklərinin artırılmasına; kommunikativ dil bacarıqlarının nitq vərdişlərinin 4 əsas növü üzrə (dinləmə, danışma, oxu və yazı) təkmilləşdirilməsinə; leksik bazasının memarlıq sahə terminologiyası ilə zənginləşməsinə; akademik lüğət və tələffüz vərdişlərinin aşılmasına; tədris və sosial-məişət fəaliyyəti üçün vacib olan şifahi və yazılı nitq vərdişlərinin yaradılmasına, ixtisas-peşə kompetensiyalarının yaradılması və inkişaf etdirilməsi üçün bəsit sahə terminologiyasının mənimsənilməsinə və adaptasiya olunmuş elmi-texniki mətnləri oxuyub şərh etmək bacarıqlarının formalaşmasına yönəldilir.</i></p>
<p>FTN 4. İnformasiya texnologiyaları. <i>Fənni mənimsəmə nəticəsində tələbə bilməlidir: informasiya texnologiyaları sahəsindəki əsas anlayışlar, təriflər və vasitələr və onların müasir informasiya cəmiyyətinin inkişafında tətbiqini; ArchiCad, AutoCAD, Revit, 3DMAX, Fotoshop və bu kimi xüsusiyyətlərə malik proqramlarda işləməyi. Bacarmalıdır: məntiqi düşünmək, əsas aspektlər üzərində tədqiqat aparmağı, komponentlər arasında məntiqi əlaqə qurmağı, informasiya texnologiyaları sahəsində ümumi problemləri müstəqil həll etməyi; .</i></p>
<p>FTN 5. Ərazi coğrafi informasiya sistemləri. <i>Fənni mənimsəmə nəticəsində tələbə bilməlidir: Ərazi haqqında ilkin məlumatlar toplamağı; məlumatlar bazası layihələndirməyi; ərazi coğrafi infor-masiya sistemləri layihələndirməyi; verilənləri rəqəmli formata çevirməyi; müxtəlif miqyasları eyni bir miqyasa gətirməyi; verilənlər bazası ilə idarə sistemi tətbiq etməyi; sorğu və analiz prosesini həyata keçirməyi; vizuallaşdırmanı (cədvəl, qrafik, xəritə və s. şəklində); ArcGIS proqramında işləməyi; peşəkar məsələlərin həllində müxtəlif mənbələrdən olan məlumatla iş vərdişindən istifadə etməyi; coğrafi məsələlərin həllində GIS-in effektivliyini və həmçinin onun imkanları hüdudlarını qiymətləndirməyi; peşəkar fəaliyyətdə standart məsələləri coğrafi informasiya texnologiyalarından istifadə etməklə həll etməyi.</i></p>
<p>FTN 6. Şəhərsalma layihələndirilməsi. <i>Fənni mənimsəmə nəticəsində tələbə bilməlidir: sosial-tipoloji layihəqabağı tədqiqatların ayrı-ayrı metod və üsulları ilə - normativ əsasların, funksional və texnoloji aspektlərin layihə həllərinin layihə planlaşdırılması və şəhərlərin tikintisi səviyyəsində öyrənilməsinə, təbii və antropogen vəziyyətin çoxşaxəli qiymətləndirilməsinə, şəhərlərin məkan təşkilinin yeni rəşional həllərinin axtarış metodları ilə -şəhərin funksional və məkan quruluşunun işlənilib hazırlanmasını, əldə edilmiş bilikləri şəhərsalma layihələndirilməsində tətbiq etməyi bacarmağı.</i></p>

Fənlərin və Təhsil Proqramının təlim nəticələrinin matrisi

Ali təhsil müəssisəsi aşağıdakı cədvəldən istifadə edərək ixtisasın Təhsil Proqramının təlim nəticələrinin əldə olunmasına necə dəstək verdiyini müəyyən etməlidir.

Blokun adı	Fənlərin adı	Proqramın təlim nəticələri					
		PTN 1	PTN 2	PTN 3	PTN 4	PTN 5	PTN 6
Ümumi fənlər	Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya	X					
	Azərbaycan tarixi		X				
	Xarici dildə işgüzar və akademik kommunikasiya	X					
	İnformasiya texnologiyaları			X			
İxtisas fənləri	Layihələndirmənin əsasları					X	
	Təsviri incəsənət (rəsm, rəngkarlıq)				X		
	İncəsənət tarixi				X		
	Memarlıq tarixi				X		
	Riyaziyyat			X			
	Rəqəmsal modelləşdirilmə			X			
	Şəhərsalma nəzəriyyəsi						X
	Mühəndis geodeziyası			X			
	Memarlıq layihələndirilməsi						X
	Ərazi coğrafi informasiya sistemləri					X	
	Memarlıq fizikası					X	
	Şəhərsalma layihələndirilməsi						X
	Mülki müdafiə						X